

Հ/Արմ.
12-167a

94

Պրոֆեսորներ բոլոր յերկրների, սիացեմ

Ս. ԻՆԳՈՒԼՈՎ

ՔԱՂԱՔՐՈՒՅՑ

388

ԶՐՈՒՅՑ Ի

ԿՈՒՍՇՐԱՏ

ԲԱՆԻՆ 1934

Կնա. №

3(02)
h-52

31021 26 APR 2013
h-52

Հայերենը խմբագրեց՝ Հ. ԱՄԻՐԻԱՆՅԱՆ
Թարգմանեց՝ Ս. ԱՃԵՄՅԱՆ
Տեխ. խմբագիր՝ Կ. ԹԱՌԼԱՆՅԱՆ

11306

Главлит № 8354 Заказ № 4425 Партиздат № 457 ф. 14 р. Тираж 3000 экз
Ст.-форм. 82×110 1/16 п. л. Сдано в производство 20-X 34 г.
одписано к печати 21-X-34 г.

Тип. «III Интернационал» аку, ул. Саратовца-Ефимова 29

3317-89

3 ԵՐԿՐՈՐԴ ԶՐՈՒՅՑ
25 SEP 2006
09 DEC 2008

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱԾԽԱՐՀԸ

388

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԱՊՐՈՒՄ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԸ ՅԵՎ ԿՅՈՒՂՆՑԻՆԵՐԸ ԽՆԶՄ-ՈՒՄ

Նվաճելով իշխանությունը, բանվորներն ու գյուղացիները սկսել են այնպես վերակառուցել յեթվրի կյանքը, վոր վերադարձ չլինի դեպի նախկին դարավոր անարդարությունը, վորպեսզի չլինեն ճնշողներ և ճնշվողներ, չլինեն շահագործողներ և շահագործվողներ:

Յեթե բանվորներն ու գյուղացիներն իրենք են սկսել կառավարել պետությունը, — պարզ է, վոր նրանք սկսել են պետական իշխանությունն օգտագործել հոգուտ իրենց՝ աշխատավորական մասսաների շահերին:

Այժմ շատ բանվորներ ու գյուղացիներ արդեն մոռացել են իրենց նախկին ընկճված, իրավադուրկ դրաթյան մասին, յերբ նրանց՝ ուժով են տուրտ մղել քաղաքական կյանքից, յերբ հանուն բանվորների ու գյուղացիների շահերի իրենց ձայնը բարձրացնելու վորձի համար նրանց բանտ են նստեցրել, քչել են տաժանակիր աշխատանքի, կախաղան են ուղարկել: Յերիտասարդ բանվորներն ու գյուղացիներն այդ մոռյլ ժամանակի մասին իմանում են արդեն միայն պատմաբանների և գրքերի միջոցով: Այժմ հին կարգերից հետք անգամ չի մնացել:

Բանվորներն ու գյուղացիներն այժմ ամենաարտավոր մարդիկն են մեր յերկրում: Խորհուրդների և իշխանության վարչավորադույն որդանների դույն են վանգնել վիականագործները,

3

հանձնավորները, մեքենավարները, ատաղձագործները, բատրակները, գյուղացիները:

Մեր յերկրի ամբողջ քաղաքական և տնտեսական կյանքը, համաշխարհային բանավոր դասակարգը կապիտալի ճնշումից ազատագրելու համար մղած ամբողջ պայքարը ղեկավարում է կոչվողների ֆարքրիկայի բանվորի վորդի — Իոսիֆ Վիսարիոնովիչ Ստալինը:

Խորհրդային պետությունը բոլոր գլխավոր որենքները սահմանող Խորհուրդները Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի գլուխ է կանգնած Պոլտկովի փականագործ, անցյալում գյուղացի — Միխայիլ Իվանովիչ Կալինինը:

Կարմիր բանակի առաջնորդն է Լուդանի փականագործ Կլեմենտ Յեֆրեմովիչ Վորոշիլովը:

ՖԱՐԻԿԱՆԵՐՆ ՈՒ ՀՈՂԵՐԸ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՄԱՍՍԱՆԵՐԻ ԶԵՆՔՈՒՄ

Կապիտալիստների և կարվածատերերի իշխանություն ժամանակ բանվորներն ու գյուղացիները իրենց ծանր աշխատանքով հարուստների բարեկեցությունն են ստեղծել, վորոնք չուսուցված, անբարոյականություն և անգործություն են դրողվել:

Հիմա այդ մակարդակները չկան: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո բանվորներն ու գյուղացիներն իրենք են դարձել իրենց կյանքի տերը, յերկրի տերը: Ֆարքրիկաները, գործարանները, հանքերը, հողերը Խորհրդային Միության մեջ պատկանում են բանվորական պետության: Այն, ինչ արտադրում են բանվորները գործարաններում և ֆարքրիկներում ու գյուղացիները կոլտնտեսություններում, գնում են առցիպիպի կառուցման ոգտին, Խորհրդային Միության պաշտպանության ամրապնդման, իրենց բանվորների և կոլտնտեսականների նյութական և կուլտուրական մակարդակի հետագա բարելավման համար:

Առաջ, յեր գործարաններն ու ֆարքրիկաները կապիտալիստներին եյին պատկանում, յուրաքանչյուր գործարանատեր ու ֆարքրիկանտ մտահոգվում էր միայն այն մասին, թե ինչպես աշխատելու շատ չահույթ կորդի: Այն ժամանակ յերկրի տեր տնտեսության մեջ վոր մի ալյան չէր կարող լինել: Ֆարքրիկանտները չուրա յեն հանում ալիլի շատ ապրանք, քան բնակչությունը կարող է գնել, — և ահա կանգ է առնում ձեռնարկությունը: Տասնյակ և հարյուր հազարավոր բանվորներ վորդոց են չարտվում:

Իսկ այժմ այդ չի կարող լինել: Խորհրդային տնտեսությունը

նր կառուցվում է միտանական պլանով: Խորհրդային Միության մեջ գոյություն ունեցող բոլոր գործարաններն ու ֆարքրիկաները պատկանում են մի տիրոջ — պրոլետարական պետության: Այդ տյն չէ, ինչ առաջ էր, յեր հազարավոր առանձին տերեր կային և յուրաքանչյուրը տնտեսություն էր վարում ըստ իր քեֆի: Այժմ Խորհրդային պետությունը գիտե, թե ինչքան չուրուն պետք է հանվի, ինչքան բամբակ պետք է հավաքվի, ինչքան ճակնդեղ պետք է ցանվի ու հավաքվի: Նա գիտե, թե ինչքան պողպատ պետք է արտադրվի, ինչքան մեքենա և ինչպիսի մեքենա, ինչքան գործվածք և ինչպիսի գործվածք, ինչքան շաքար և ալյն: Խորհրդային Միությունը յուրաքանչյուր գործարանին, յուրաքանչյուր յերկաթուղային ղեպոյին, յուրաքանչյուր ֆորհտնտեսության իր պլանն է տալիս, վորն ամբողջ Խորհրդային պետության ընդհանուր պլանի մի մասն է կազմում: Յուրաքանչյուր կոլտնտեսություն նույնպես ունի իր պլանը և նախադրող հաշվի յն առնում իր տնտեսությունը, թե ինչպիսի յեկամուտներ կստանա կոլտնտեսությունը և յուրաքանչյուր կոլտնտեսականը:

Հիմա Խորհրդային Միությունում հուշ անդամ չի մնացել այն աղքատություն, այն տառապանքների մասին, վորոնք մինչև հեղափոխությունը կարվածատիրական ու կապիտալիստական Ռուսաստանում գոյություն ունեյին յուրաքանչյուր բանվորի և յուրաքանչյուր չքավոր գյուղացու ընտանիքում: Զկան այն կարիքներն ու դրկանքները, վորոնք այժմ ել դեռ տիրում են կապիտալիստական յերկրների բանվորների ու գյուղացիների մեջ: Իդուր չէ, վոր այժմ արտասահմանյան բանվորներն ու գյուղացիներն այնքան վորդնություն մը են լսում պատմություններն այն մասին, թե ինչպես են ապրում բանվորներն ու գյուղացիները ԽՍՀՄ-ում: Յեվ իդուր չէ, վոր այդ պատմվածքներն այնքան հաճություն մը են տալիքում արտասահմանյան բանվորական թերթերը:

Մհա ի՞նչ է պատմել որինակ Մոսկվայի դնգաձև առանցքակայների գործարանի բանվոր Սեմակովը ամերիկյան «Դեյլի Ուորկեր» բանվորական թերթում:

«Զի կարելի նախանձել իմ նախկին կյանքին մինչև հեղափոխությունը: Բավականաչափ լավ է հայտնի, թե ինչպես են ապրել բանվորները հին Ռուսաստանում: Յես այժմ 37 տարեկան եմ, վորոնցից 24 տարին բանել եմ: Հայրս նույնպես բանվոր էր: Մենք մեծ ընտանիքով եյինք, մենք նեղվածք ենք ապրել աշխարհի սարսափելի պայմաններում, վոր նույնիսկ դժվար է պատկերացնել: Իմ մանկության մեջ յես յերբեք չեմ իմացել, թե ինչ է նշանակում մահճակալի մեջ քնել: Մենք, յերեխաներս

քնել ենք հասակին կամ թախտի վրա: Հիմա յես և կինս (նա յեւ և բանալորուհի) ու փոքր փոքրիս ասլորում ենք նոր տան մեջ: նոր սենյակում, շատ լուսամուտներով: Յես յերեկոյան տուն եմ վերադառնում մաքուր, լուսավոր և հաճելի բնակարանս: Տանը կան բոլոր հարմարութիւնները — ելեքտրականութիւն, ջուր, գազ, շոգեջերմացում: Նստում և ուղիւն»:

Առաջ, մինչև հեղափոխութիւնը, ուսանական բանալորները շատ ավելի փառ եյին ասլորում, քան Գերմանիայի, Անգլիայի, Իտալիայի և Յեվրոպայի այլ յերկրները բանալորները: Հիմա դործն այլ կերպ և շրջիւի: Հիմա արտասահմանյան բանալորները չեն նախանձում են մերոնց: Յեւ բանը վոչ միայն բանալորական բնակարաններում են, այլ մեր բանալորների ու ամբողջ խորհրդային պետութեան մշակութի ամբողջ կառուցվածքում:

Հին ժամանակ բանալորները չգիտեցին՝ ինչ բան և արձակուրդը: Տեքստիլ Փարքիկաներում յեղել են արջալուի «արձակուրդներ», վորոնցից բանալորներն ու նրանց ընտանիքները քիչ և մնացել կորչեն քաղցից, այս արջ ժամանակ, յերբ Փարքիկաներն ամառը յերեւ և նույնիսկ չորս ամիս կանգ են առել և բան վորները մնացել են առանց արշաւատարձի: Իսկ հիմա խորհրդային որեւոր յուրաքանչյուր բանալորին ու յուրաքանչյուր կող տնտեսականին տարեկան յերկու շաբաթից մինչև մի ամսով արձակուրդ և հատկացնում՝ միջին միջատակի վճարով: Յերբ բանալորն արձակուրդ և գնում հիւանդութեան պատճառով, պետութիւնը վճարում է նրա արշաւատարձը և բացի այդ՝ ձրի բուժում նրան: Բանալորուհին առաջ արձակուրդ չի ունեցել նույնիսկ ծննդաբերութիւնից հետո: «Ստիւրված եյին ծննդաբերութիւնը գնալ ուղղակի դադարահի մօտից», — պատմում է Որեխոթ թույնի միջակի գործվածք գործող Ֆեդոսեյեան: Իսկ հիմա բանալորուհին ծննդաբերութեան առթիւ չորսամսյա արձակուրդ և ուտանում:

Ահա մի քանի տարի յե արդեն, վոր մեր յերկրում գործադրութիւն չկա: Բանալորական մասնաների այս մեծագույն չարիքն ընդմիշտ վաճառարմած է: Չկան կարիք, հոսալքութիւն և քաղց, վորոնք ցարական Ռուսաստանում հազարավոր մարդկանց ինքնասպանութեան եյին մղում: Բանալորները հաստատապես փառահ են վաղիս որվա՝ նրանցից վոչ վորին առանց փատակի, առանց հացի մնալու վտանգ չի սպառնում:

Այն ժամանակ յերբ մինչև հեղափոխութիւնը կապիտալիստները ամեն կերպ յերկարացրել են բանալորական որը, այժմ խորհրդային իշխանութիւնը կրճատում է այն: Հիմա բոլոր գործարաններում և Փարքիկաներում հերթերն արշաւատում են 7-կան ժամ: Հանքերում ստորերկրյա բանալորներն արշաւատում են որա-

կան 6 ժամ: Բանալորների տրամադրութեան տակ շատ ժամանակ և մնում կուլտուրական հանգստի համար:

Շատ բանալորներ և բանալորուհիներ գիտեցին արդե՞ր առաջ, թե ինչ է թատրոնը, ինչ է սանատորիան, ինչ է մանկամըտուրը: Մի՞թե մինչև հեղափոխութիւնը բանալորների և նրանց յերկրաների համար բաց եյին դպրոցներ: տեխնիկումների, համալսարանների դռները: Իհարկե վոչ: Իսկ հիմա բանալորին և բանալորուհուն նույնիսկ դժվար է պատկերացնել, թե ինչ կանեցին նրանք, յեթե չունենային իրենց ակումբը, կամ յեթե չունենային իրենց մատուցները, մանկապարտեզը, կամ յեթե չլինեց յերկրաների բնդհանուր ձրի ուսուցումն դպրոցներում, ազատ մուտք բանֆաները, տեխնիկումները, ԲՈՒՀ-երը:

Յուրաքանչյուր գործարանում և գրեթե յուրաքանչյուր կող տնտեսութիւնում կան շատ բանալորներ և բանալորուհիներ, վոր մի անգամ չէ, վոր յեղել են սանատորիաներում և հանգստյան տներում, կուրորտներում, — աջուեղ, ուր առաջներում գնում եյին կարվածատերերը, գործարանատերերը, հարուստ առևտրաշահաները ձանձրութիւնը ցրելու և իրենց ճարպն ավելացնելու համար: Թատրոնը, Վիտն, ստադիոնը, կուլտուրայի և հանգստի պարկը — այս բոլորն այժմ մատչելի չէ ամեն մի բանալորին ամեն մի բանալորուհուն: Հիմա գրեթե գոյութիւն չունի աջակի տի բնակարան, վոր չունենա իր փոքր դրապարանը, իր գրքերով գրակարը: Բիչ չեն այժմ բանալորական, այլև կուլտուրական տներ, վորոնք պատեֆոն ունեն, ուղիւ, Փոտոսպարատ, հեծա նիւ և այլն:

Յորը փոխութիւնութիւն է տեղի ունեցել նույնապես և գյուղացիների կյանքում: Գեղջկական արշաւատները յեղել է ջրատու, ծանր արշաւատներ: Արոր, մանգաղ և հաղիւ մոտը միայն կեցող գրաստ—ահա է նախկին գեղջկական տնտեսութեան ամբողջ «սարքալորումը»:

Այժմ գյուղացիների մեծամասնութիւնն ասլորում է արտելներով, կուրտեսութիւններում: Հողի մեծ մասը մշակում են տրակտորները, կոմբայները, կալսիչները և այլ մեքենաները: Գյուղացու արշաւատները շատ և հեշտացել: Իսկ գյուղացու կյանքը նույնիսկ չի յեղ կարելի համեմատել կարվածատերերի և կուլտիկների ժամանակ գոյութիւն ունեցած հին գեղջկական կյանքի հետ:

Գյուղացին հարկադրված չէ այժմ կարվածատերութիւն կամ կուլակից վոչ հող, վոչ սերմացու, վոչ ել ինվենտար փոխ վերցնելու: Հենց իրենք կարվածատերերն ել արդեն վաղուց գոյութիւն չունեն: Կուլակութեան դատակարգն ել է ջախջախված: Կարվածատիրական ու կուլակային հողերը—այժմ պետական հողեր են: Այն՝ խորհանտեսութիւնների կամ կուրտեսութիւն-

ընդ որում պետք է նշել, որ համար աշխատանքները միայն մեծ աշխատանքներ են համարվում: Ընդ. Ստալինը հարավաօդային կոլտնտեսականների համագործակցության արդյունք է համարում հողի մասին:

«Հայտնի չէ, վոր բոլոր լավագույն հողերը տրված են կոլտնտեսություններին և նրանց են ամրացված հաստատության: Հիմնականում, կոլտնտեսականներն այդ հողը կարող են մշակել և բարելավել ուղղաօդային չափ, յերկրային չափով, վոր այն իրենցից կանցնի ուրիշների ձեռքը»:

Շատ կոլտնտեսություններ այժմ այնպիսի ինվենտար ունեն, վորպիսին հին կալվածատիրական դուրսը չի յեղ տեսել, վորպիսին չի յեղել նույնիսկ կալվածատիրական տնտեսություններում:

Իսկ խորհրդային իշխանության ստեղծած պետական մեքենա — տրակտորային կայանները կոլտնտեսություններին դաշտերն են ապաստարկում տրակտորներով, կոմբայներով, կալսիչներով և այլ մեքենաներով:

Եւ չենք խոսում այն մասին, թե այդ կոլտնտեսական-գյուղացու համար ինչպիսի դուրսացում է, դուրսացում, վորն առաջ հերկել և արոտով, քաղել և մանգաղով ու գերանով, կալսել և թմբիչով: Բացի այդ, միթե վարելի չէ համեմատել այն բերքը, վորը տալիս է հողի մեքենական լավ մշակումը, նոր հետ, ինչ տալիս է արոտով վատարված հերկը:

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը վոչնչացրեց կալվածատերերի դասակարգին: Այժմ ջախջախված է կուլակներին դասակարգը: Կոլտնտեսական գյուղացին կախման մեջ չէ հիմա վոչ կալվածատերերից, վոչ կուլակից: Կոլտնտեսականն ստիպված չէ շահագործողներին սխաբել վոչ հողի արենդի համար, վոչ եւ ահպին սոկոտներ փոխ վերցրած փողերի համար: Նա հարկադրված չէ կալվածատիրոջ վրա կուլակի հողը մշակելու՝ փոխ տրված ձիու կամ սերմի դիմաց: Այս պատճառով եւ կոլտնտեսական — գյուղացին այժմ այնպիսի յեկամուտներ ունի, վորոնք նույնիսկ չի վարելի համեմատել նախկին, մինչհեղափոխական շրջանում ստացված յեկամուտների հետ:

Խորհրդային վառավարությունը բացի այդ դուրսական տրմ տնտեսություններ, ոժանդակում է վորակում և ազդեցություն կանոնող նախաձեռնություն: Նա բուժում է հիվանդ կոլտնտեսականներին, ուսացնում դուրսի յերեսներին և այլն:

ԴԵՊՈՒ ՈՒՆԵՎՈՐ ԿՅԱՆԻ

Յեթն առաջ դուրսացու յեկամուտները յեղել են լղարիկ և սարիկ և նա վիսաբաց, ապա այժմ տրդեն զիչ չեն այնպիսի

կոլտնտեսականներ, վորոնք ունեն կոլտնտեսական կայան և ապրում: Ամբողջ կոլտնտեսական գյուղը գնում է այժմ դեպի ունեկոր կյանք:

Հին, յավար, անդրաշխտ դուրսից գրեթե հետք անգամ չի մնացել: Տասնյակ հազար դուրսիցներ են ահի, դուրսում հեղափոխությունից հետո յերկրի յեկամուտ: Շատ խոշոր կոլտնտեսություններ նույնիսկ յերեց տնտեսականներ են: Վորոնք զոտտնիչներ են հողաշատներ և պարտաւոր, պանաղան դուրսիցներում սլա կոտորիտներ են պարտաւորում, անանարաւորներ, դաշտարւյծներ և այլն: Կառուցված են հազարավոր նոր հիւվանդանոցներ, վատուրներ, դաշտարաններ, կինոներ, տանուրյակ հազար յարձիթ — ընթերցարաններ:

Կոմիտեների անվան կոլտնտեսության (Մոսկովայի մարզ) հարավաօդայինները 1933 թվի հոկտեմբերին «Ձա կուլակտիվացիլու» թերթում պատմել են:

«Աֆանասիյ Մատվեյիչ Բորովկովը իր կնոջ հետ միասին առ 1-ը տնտեսականի աշխատել է 321 աշխոր: Առաջ անում է 10 սալ կանաչեղեն և 3500 ուրբի փողով: Աֆանասիյ Մատվեյիչի չը յերբեկեց ունեցել է արդյոք այսպիսի յեկամուտ: Յերբեք: Յեւ ահա հիմա Աֆանասիյ Մատվեյիչի չը համառ մտածումների մեջ է: Ո՛ւր դենը այս ամբողջ բերքը: Ի՞նչ գնել այն փողերով, վորն ստացել է կանաչեղենի աւելցուկը վաճառելով»:

Իսկ Աֆանասիյ Մատվեյիչի վորտնտեսությունում ստացել է վոչ տնտեսարար յեկամուտը: Այնքանապա յեկամուտի յեկամուտն աւելի բարձր է — 8,640 վկուրքում կանաչեղեն և 6026 ուրբի փողով: Իսկ ի՞նչպես են դառաւորներ կոլտնտեսականներն յերեց յեկամուտները: Հարավաօդայիններն այս մասին եւ են պատմել:

«Պրատկովայ վասիլյի վաստոնովան — պառավ կին — նոր հագուստ և վոչիկ և ձեռք բերում: Հինգերորդ բրիգադից Դուսայա Ուզալովան մտածում է կարի մեքենա գնել: Լավ հագուստի, տնտեսական կոչիկներ, կարի մեքենաներ, հեծանիվներ — ահա յեղի մասին են մտածում մեր կոլտնտեսականները հիմա: Կուլտուրական կյանքի յենք ձգտում — մենք: Մեզ մոտ սեր է յերևան յեկել դեպի թատրոն: Որքա մենք ամբողջ վոչտնտեսություն հետ միասին գնում ենք մեծ թատրոն, ուրեւր լսելու»:

Նման և արդյոք այս հին դուրսի, վորը վալարվում երբաղցի ու հիւսմուրթյան տանջանքներում:

1933 թվի նոյեմբերին, Հոսիսային Կովկասի յաւազույն կոլտնտեսությունների բրիգադիներն ընկեր Ստալինին ուղղած յրենց նամակում «Պրատկա» թերթում, հետևյալն են պատմել:

«Գյուղում գրքի, կենդանի, ռադիոյի, ամբողջ տարին սովորելու համար հարմար, ազրոտեխնիկական լավ, մեծածախալ ձեռնարկի սով կ»:

Ահա — ինչպիսի սովի մասին են խոսում այժմ գեղերի կուլտուրական կյանքը զնացող կոլտնտեսությունները: Այժմ գյուղում հողը և մաճուկը յերկրամասերի լավ խաղաղության մասին, լավ, լայնարձակ, մաքուր խրճիթի մասին, հարմար, դաստակալ մահճակալի, պատեֆոնի, սկումբի մասին, գրադիզ, ոգտակար և ճիշտ գրքույկի մասին:

Հին գյուղը խորխորում եր վոլիլներին, կեղտին, խոցերին մեջ, գրեթե ծանոթ էր ոճառին: Ներկայիս գյուղը մեկին յերեք անգամ ավելի չափ ոճառ և գործածում, բայց այս դեռ բավարար է: 1933 թվին, միայն տարվա վերջին քառուղի ընթացքում ոճառ և պատրաստվել այնքան, վորքան մինչև հեղափոխությունը պատրաստվում եր ամբողջ տարվա ընթացքում: Իսկ կոլտնտեսուհիները գանգատվում են, թե ոճառ քիչ է, չի հերիքում:

1933 թվի հոկտեմբերի վերջում Գեորգիեվսկու կոլտնտեսուհիները նամակ են ուղարկել ընկեր Ստալինին: Այդ նամակում նրանք գրել են.

«Մեզ ավելի չափ գրքեր տվեք, ավելի չափ տետրակներ, վորովհետև ուսման ծարավը կանանց մեջ չափ մեծ է... Կրթությունը մեզ համար դարձել է մոռ թե շաղկապում, այլ վորպես անհրաժեշտ պահանջմունք, միևնույն է, թե ջուրը ծարաված մարդուն»:

«Առանձնապես ոճառի վերաբերմամբ: Չի հերիքում, ընկեր Ստալին: Գյուղը հիմա անչափ ավելի չափ ոճառ և գործածում, քան առաջ: Մենք ուղում ենք ապրել մաքրություն մեջ, կուլտուրական ձեռք: Թող մեր Փարիզիկները մի քիչ ավելի լավ ոճառ պատրաստեն, առանձնապես տուալետի, հոտավետ ոճառ: Տուալետի ոճառն էլ ավելի չափ չի հերիքում»:

Հին գյուղում գյուղացիները բանը մոռ մինչև գրքերը, մոռ էլ մինչև տուալետի ոճառն եր հասնում: Նրանք միայն մի հոգս ունեին — ինչպես անեն, վոր իրենք ու իրենց յերեքները չմեռնեն քաղցից:

Բոլորովին այլ բան է հիմա:

ՄԱՍՍԱՆԵՐԸ ԿՈՌԻՄ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ՅԵՐՋԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բանվորների և յուղացիների կյանքը մեր յերկրում յուրաքանչյուր տարի էլ ավելի ու ավելի յե բարելավելու: Այս մասին անդուլ կերպով հոգում է մեր կոմունիստական կուսակցությունը, այդ մասին հոգում է մեր խորհրդային իշխանությունը:

Այդ չեք կարող լինել Ռուսաստանում մինչև հեղափոխությունը: Գանի իշխանությունը գյուլն էին կանգնած կապիտալիստներն ու կալվածատերերը, իշխանությունը հոգում եր միայն այդ դասակարգերի շահերի մասին, և մոռ թե բանվորների յեվ գյուղացիների շահերի մասին:

Իսկ այժմ, յերբ իշխանությունը պատկանում է բանվոր դասակարգին, խորհրդային իշխանությունն ի հարկե հոգս է տանում աշխատավորական մասսաների շահերի մասին:

Այն բոլորը ինչ անում է խորհրդային իշխանությունը, նա դեկավարում է բանվորների և գյուղացիների շահերով: Յերբ հին Ռուսաստանում գործարաններ և Փարիզիկներ են կառուցվել այդ նոր տախտակ և հարյուր հազարավոր բանվորներին ճնշում ու շահագործում է բերել և Փարիզիկներին և գործարանատերերի հարստացում: Իսկ հիմա — յուրաքանչյուր գործարան աշխատավորությունը կյանքի բարելավում է լեքում: Ինչքան չափ մեքենաներ, ապրանքներ ու նյութեր են արտադրում խորհրդային գործարաններն ու Փարիզիկները, այնքան էլ չափ կահավորատիք, զգեստ, անոթավորք և այլն են ստանում իրենք աշխատավորական մասսաները:

Հետևապես, այժմ բանվորներն ու կոլտնտեսականներն իրենք շահագործված են ավելի լավ աշխատել և ավելի չափ մեքենաներ պատրաստել:

Ահա թե ինչու խորհրդային Միությունում մեջ գոյություն ունի հարվածաշնություն և սոցիալիստական մրցություն, ահա թե ինչու խորհրդային Միության աշխատավորները համախ աշխատանքային հերոսություն ու անձնագրություն հրաշքիքներ են հանդես բերում:

Իհարկե մոռ մի հարվածաշնություն չեք կարող լինել հին Ռուսաստանում: Հանուն ինչի՞ պետք է ջանք թափեր բանվոր մասնավոր կապիտալիստի Փարիզիկյում: Չե՞ վոր յեթե բանվորն ավելի չափ ապրանք արտադրեր, ապա դրանից ոգուտ կլլիներ միայն ախրոջը՝ ստացված ամբողջ շահույթը Փարիզիկանոր կզներ իր քսակը: Հին Ռուսաստանում բանվորը գործարանում կտալուրկ մարդ էր: Նա առում եր գործարանը, ինչպես տաժանքի դատապարտվածը՝ սայլին, վորին չլիթայված էր նա: Միակ բանը, վորում բանվորը շահագործված եր, — դա այն եր, վորպեսզի մի կերպ քարշ դար մինչև դադարը և ստանար իր գրոշները:

Իսկ այժմ բանվոր դասակարգն ինքն է բոլոր գործարանների, Փարիզիկների և ամբողջ ժողովրդական տնտեսության տերը: Բանվորները մոռինչ չունեն յերկրող կրելու, վոր գործարանների ու Փարիզիկների յեկամուսները կընկնեն կապիտա-

լիտաները գրպանները: Այժմ ամբողջ ժողովրդական յեկամուտը գնում է իրենց աշխատավոր մասնաների ընդհանուր ոգոտին:

Ահա թե ինչու յեն շահագրգռված մասնաները մեր արդյունաբերութեան և ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան հետադաժ դարգացման գործում: Ահա թե ինչու մեր յերկրի աշխատավորական մասնաներն այնպիսի ահագին սկերկըով են կառուցում սոցիալիզմը, կառուցում են նոր հսկայական գործարաններ, ելեկտրոկայաններ, ջրանցքներ, յերկաթուղիներ, հանքեր, խորհատնետնութիւններ, կոթնետնութիւններ և այլն: Ահա թե ինչու բանվորները ձգտում են, վորպեսզի գործարաններն այլեւի բալ աշխատեն:

ԽՍՀՄ-ի բանվորներն ու գյուղացիները նոր, լաւադուշն կյանք են կառուցում, նրանք իրենց սեփական յերջանկութիւնն են կոտմ:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՈՒ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ԿՅԱՆՔՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Աշխարհի բոլոր յերկրներում, բացի մեր յերկրից և Չինաստանի խորհրդային շրջաններից, կապիտալի իշխանութիւնն է տիրում: Այդ լալոր յերկրներում Փարբիկային, գործարանները, յերկաթուղիները, հանքերը ամենալալ հողերն ու աղարակները պատկանում են կապիտալիստներին և կալվածատերերին:

Հետեապես, այդ յերկրներում տիրապետող դասակարգեր են հանդիսանում կապիտալիստներն ու կալվածատերերը: Հետեապես, այդ յերկրներում, այնպես ինչպես այդ յեղի է վինչե Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը նաև Ռուսաստանում, տիրապետող դասակարգերը շահագործում են աշխատավոր մասնաներին: Կալվածատերերն ու կապիտալիստներն այնտեղ ապրում են բանվորների և գյուղացիների աշխատանքի հաշիւին:

Կապիտալիստները բոլոր միջոցներով շահույթ են կորզում բանվորների աշխատանքից՝ յերկարեցնում են բանվորական ուրը, իջեցնում են աշխատավարձը, ստիպում են աշխատել, ինչպես ստում են, մինչև յոթերորդ քրտինը:

Բանվորներն արտասահմանում, ճիշտ այնպես, ինչպես և Ռուսաստանի բանվորները մինչև հեղափոխութիւնը, պաղքատում են այժմ Ց-ժամյա բանվորական որվա համար, ովելի բարձր աշխատավարձի համար, կապիտալիստների տիրապետութիւնը տապալելու համար:

Բայց քանի դեռ իշխանութիւնը գտնվում է բուրժուազիայի ձեռքում, ուժը նրա կողմն է: Նրա սարսափութեան տակ են գտնվում և փոստիկանութիւնը, և գործերը, և քանտերը: Նա տիրում է իշխանութեան, վորպեսզի ճնշի կամ կաղծալուծի (քայ

քայի) բանվորների պաղքատը, վորպեսզի պառակտում մտցնի նըրանց շարքերում կամ վորպեսզի բանվորների վրա Փաշխատական զոչիների բանդաներ բաց թողնի:

Բանվորների աշխատավարձը կապիտալիստական յերկրներում վորդումելի յե: Փարբիկանները տարեց-տարի իջեցնում են այն: Բանվորների աշխատավարձն ատանձնապես խիստ ընկել է 1929 թ. հետո: Այս Ժամանակվա ընթացքում—1930—ից 1933 թի վրա—աշխատավարձը կապիտալի գլխավոր յերկրներում ընկել և մեկ յերրորդականով, իսկ Գերմանիայում—նույնիսկ վիսով չալի:

Դրա համար յեղ դարմանալի վոչինչ չկա, վոր նույնիսկ այնպիսի յերկրներում, ինչպիսիք են Անգլիան, Ամերիկան, Գերմանիան, վորոնք ամենաառաջվոր կապիտալիստական յերկրներ են համարվում, բանվորները և նրանց ընտանիքները թիվաւորութիւն են քաշում և քաղցում: Աշխատավարձն ապրուստի չի հերկում:

Բանվորներն ու բանվորուհիներն ստում են գործարաններն ու Փարբիկանները և նույնիսկ Փարբիկային արդյունաբերական քաղաքները: Իդուր չե, վոր Անգլիայի խոշորագույն արդյունաբերական քաղաքներից մեկի — Բիրմինգհամի բանվորներն այն կոչում են՝ «վոչ թե քաղաք, այլ անեծք»: ԽՍՀՄ յեկած բանվորուհի Ներկա Բեմը պատմել է. «Բիրմինգհամում գրեթե բոլոր կանայք Փարբիկային բանվորուհիներ են, իսկ Բիրմինգհամի բոլոր Փարբիկայի բանվորուհիները ապրում են, վորպես տաժանքի պատապարտվածներ»:

Լոնդոնի և Անգլիայի մյուս քաղաքների բանվորներն իրենց թույլ են տալիս միս ուտել շաբաթեկան մեկ անգամ—կիրակի որերին: Բայց միան ու վոտկորը մատչելի յեն վոչ բոլոր բանվոր ներին, այլ միայն ամենալալ մճար ստացողներին: Բանվորների ահագին մասսան միս բոլորովին չի ուտում: Այդ նրանց երպանը թույլ չի տալիս:

Որական աշխատելով 10-11-ական Ժամ և նլազ սնունդ ստա նալով, բանվորներն արագ կերպով մաշվում, հյուծվում են: Այդ պատճառով մահացումը բանվորների մեջ շատ մեծ է: Անգլիայում որինակ բանվորների կյանքի տեղութիւնը մեկ յերրորդա կանով ալելի նլազ է, քան կարողութիւն ունեցող դասակարգերին է:

Բանվորներն ապրում են ծանր յնակարանային պայմաններում: Բոլոր բուրժուական յերկրներում կան կապիտալիստներ, վորոնք հարստանում են բանվորների հաշիւին նրանց խուլ, հետ ընկած նկողներ վարձու տալով: Դրանք կեղտոտ, նեղ և խոնալ տների ամբողջ թաղամասեր են, տներ, վորոնց մեջ բան-

վորներն ապրում են 8-10 հոգով մի փոքրիկ սենյակում: Լան-կաշիրում, Անգլիայի տեքստիլային շրջանում, բանվորական Վաղամասերում բնակչության խտությունն այն աստիճանի չէ, Վոր աշտեղ միշտ լիջում են դանադան հիվանդություններ և համա-ճարակներ:

Բայց լեթե աղյուս են ապրում աշխատանք ունեցող բան-վորները, ապա արդեն բոլորովին անտանելի չէ դործադուրկները կյանքը: Իսկ Ամերիկայում դործադուրկներն ու նրանց ընտանիք ները 1932 թվին կազմել են քաղաքների ամբողջ բանվորական աղյուսակչությունը կեսը: Հիմա յեղ դեռ Ամերիկայում 10 միլի-ոնից ավելի դործադուրկներ կան: Գերմանիայում նույնպես դոր-ծադուրկներն ու նրանց ընտանիքները կազմում են ամբողջ բան-վորական աղյուսակչության կեսից քիչ պակաս: 1932 թվին ամբողջ աշխարհում մոտ 50 միլիոն դործադուրկներ կային: Ըն-տանիքների հետ միասին նրանք կազմել են մոտ 200 միլիոն կյանք-ից դուրս չալումված, քաղցած, տանջված, հյուծված և անտուն մարդիկ:

Ել ավելի վատ է բանվորների դրությունը Ճապոնիայում: Ճապոնիայի շատ մետաքսագործական Փարբիկաներում աշխա-տում են 7-8 տարեկան յերեխաներ: Այդ յերեխաներն ըստ էյու-թյան ծախված են Փարբիկանտներին իրենց ծնողների կողմից, վորոնք ի վիճակի չեն կերակրելու նրանց: Գրեթե միշտ չափա-հասություն հասնելը յերեխաներն ու պատանիները տիրոջ հա-մար աշխատում են ատանց վարձի «աշակերտներին» դրու-թյան մեջ: Բանվորական որը Ճապոնիայի Փարբիկաներում ու դործա-բաններում տեղում է 13-14 ժամ: Պատերազմի նախապատրաս-տություն համար աշխատող մի քանի դործարաններում, առան-ձին բանվորների բանվորական որը տեղում է 20 ժամ, աշխինքն համարյա աշխատանք, ինչքան մեր խորհրդային դործարաններում աշխատում է յերեք հերթ:

Մենք արդեն դիտենք, թե ինչպես ծանր է ապրում Անգլիա-յի բանվորը: Իսկ բանվորի աշխատավարձը Ճապոնիայում յեր-կու անգամ ավելի քիչ է, իսկ բանվորուհու—չորս անգամ ա-վելի քիչ, քան Անգլիայումն է: Ահա թե ինչպես են ճապոնական մետաքսի Փարբիկանները յնաչորություն անցկացնում: Յեռա-ցող ջրի միջից բոժոժները դուրս հանելու համար պետք էր շե-րեթիկներ դնել, բայց տերը հրաժարվել է դրա համար փող ծախսելուց, և բանվորուհիները բոժոժները հանում են ձեռքե-րով: Այդ պատճառով բանվորուհիների մեծամասնություն ձեռ-քերը յերենցից ներկայացնում են խորչումած մատկտորներ կապ-տած մորթով: Փարբիկանները հրաժարվում են վեռակրկացիա սարքավորել, դրա համար ել բանվորուհիների մոտ 80 տոկոսը

հիվանդ թորերով դուրս է չալումվում փողոց՝ պարմանադրով տահմանված ժամկետից դեռ չատ առաջ:

Հանրակացարանները ներկայացնում են իսկական բանտեր: Բանվորուհիներին արդեւլված է դուրս գալ ու ներս մտնել յերք-վոր իրենք են ուզում: Հանրակացարանները շրջախաղված են ծակող փշալարերով կամ ել ջրով լցված փոսերով: Յուրաքան-չյուր սենյակում ապրում է 15-16 բանվորուհի, նրանցից վոչ-վոք իր խեղը չունի, քնում են յերկու և յերեք հերթով, «այն-պես, Վոր տեղը յերքեք չի սառչում», բոլորը քնում են հա-տակին, իրար կախված յսիրների վրա:

Մի անգլիական ամառգիր հետեյալն է պատմում Ճապոնիա-յում հանրադուրկների աշխատանքի պարմանների մասին.

«Հանքերում աշխատող կանայք փոխաբերում են ընդ տա-նող անասուններին: Սովորաբար ճապոնական հանքերում հանքագործներն աշխատում են դուրեկերով՝ ամուսինը փոքրես հանքափոր, իսկ կինը ծանրոցն է կրում մեջքի վրա: Հանքերը շատ ցածր են, յեմ արդ աշխատանքը կատարվում է սողալով»:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԿՅԱՆՔԸ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

Յեթե աշխատեն ապրում բանվորները կապիտալիստական առաջավոր յերկրներում, ապա կատելի չէ պատկերացնել այն տաժանելի դրու-թյունը, վորում դանկում են այն յերկրների բանվորները, վորոնք կապիտալիստական խոշոր առաջավոր յեր-կրներին իշխանության տակ են: Այդ ուժեղ կապիտալիստական պետությունները թալանում և ճնշում են մնացած յերկրներին, վորոնք նրանց դադու-թյուն են հանդիսանում: Այդպիսի թույլ, ճնշված յերկրներ են Հնդկաստանը, Յեզիստանը, Չինաստանը և ուրիշներ: Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Իտալիայի, Հոլանդիայի և այլ յերկրների կապիտալիստները ձեռնադու-թյուններ չեն ա-նում իրենց տան բանվորների հետ: Իսկ զաղու-թյուններում նրանք չահույթի համար աշխատի թալանելիական աղանդություն են յե-րեւմտե բերում և աշխատի դաժանություն բանվորների նկատ-մամբ դործարաններում, կառուցումներում, պրանտացիաներում (բրնձի, թեյի, ճակնդեղի դաշտերում), վոր դերադանցում է ամենազաղանային վերաբերմունքն անգամ անասունի նկատ-մամբ:

Հնդկաստանում, Պարսկաստանում, Յեզիստանում, Հարա-վային Աֆրիկայում բամբակի և բրնձի սղանաղկանների, տեքս-տիլ Փարբիկաների, նալթահանքերի, փոսկու հանքերի և չափ-տերի բանվորները դանկում են ստրուկների դրու-թյան մեջ: Կա-պիտալիստներն ինչպես ուզում են վառվում են վոչ միայն նրանց բանվորական ուժի հետ, այլև նրանց կյանքի հետ: Պրանտա-

տարները և դորձաբաժնատերերի վերահսկիչները իրավունք ունեն
բանվորներին մտրակներով ծեծել, անպատիժ ծեծել մեղքիմաս:
Բանվորական ուժը դադուկներում եծան է: Կապիտալիստները
տեղացի բանվորներին տաժանակիր աշխատանքի դրժաց դրոշ-
ներ են վճարում: Այս արտաճառով էլ կապիտալիստներին ձեռքն
տու յե վարձել հաղարավոր բանվորներ, վորպեսպի ձեռքով աշ-
խատեն, քան մեքենաներ դնել և արտադրության մեջ դնել:

Չունդկաներում (տաք յերկրներ խիտ, անանցանելի անտառ
ներ), տալիստաններում, յերկաթգծերի վրա տարւոյ աշխա-
տանքներում, վորտեղ ամենից լաւ կրիներ կիրառել եքս-
վատորներ և ալլ մեքենաներ, կասիրտալիստները նախամեծար
են համարում սպասարկել մարդկային բանվորական ուժը, վո-
րովհետեւ դա ավելի եծան է, ավելի ձեռնտու: Կապիտալիստնե-
րի համար կործանել արաջաններում հարկադրամեծ են աշխատել
տանելով և հարկով: հաղարավոր բանվորներ: Նրանք մատանե-
րով մահանում են, մարդի համար այլ ուժից վեր աշխատան-
քից չլստւում:

Միայն Կոնդոյում (Աֆրիկա) մի վոչ մեծ յերկաթգծի կա-
ռուցման վրա դոհւել են 17 հաղար նեղր-բանվորներ:

Դաժան կյանքից ալլ հետամեաց յերկրների բանվորական
արդարեակությունը մասամբերով յե մահանում: Հնդկաստա-
նում յուրաքանչյուր հաղար բնակչությանը տարեկան 24 մահա-
ցում է ընկնում, յերեք անգամից դեռ ավելի, քան Անգլիայում:
Հնդկաստանում բոլոր յերկրաների միայն կեսն և արդում մինչե
16 տարեկան հասակը:

ԻՆՉՊԵՍ Ե ԱՊՐՈԻՍ ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՏԱՍՍԱՄԱՆՈՒՄ

Չափադանց ծանր վիճակումն և գտնվում գյուղացիությու-
նը կապիտալիստական յերկրներում: Ամենալաւ հողերի մեծ մա-
սը պատկանում է կալիստներին ու խոշոր հողատերերին:
Հողի խոշոր տարածություններ գտնվում են հարուստ միջնորդ-
ների ձեռքում, վորտեղ իրենք անձամբ գյուղական տնտեսու-
թյանը չեն սրարկում, բայց հող են սնում և արենդ վերցնում
նրա համար, վորպեսպի գյուղացիներին հողամասեր տան արեն-
դի չափադանց լարձը, վաշխառուական դներով:

Գյուղացիները հարկադրված են ընդունել արենդի այն լու-
արկային պայմանները, վորտեղ գնում են կալիստներին ու
վաշխառուները: Ի վիճակի չլինելով հողի արենդի, գութանի
կամ ձիու փոխարեն վճարել և վաշխառուին թաղանթալան տո-
կոսներ վճարել նրանից փոխ վերցրած փողի փոխարեն, գյուղա-
ցին միշտ ավելի ու ավելի յե խճմվում, քայքայվում: Նա կամ

վերջնականապես դառնում է կալիստտիրոջ ու վաշխառուի
տիրուկը, կամ թողնում է իր խղճուկ տնտեսությունը և քաղաք
և գնում վորտեղ աշխատանքում վարձվելու: Իսկ քաղաքում ա-
ռանց այն ել արդեն դատարկ թափառում են դորձ չունեցող մար
դիկ: Ահա և գյուղացին ընկնում է աշխարհի դրության մեջ, յերբ
վոչ գյուղում, վոչ ել քաղաքում նրա համար ել վրանք չկա, նա
ասես ամբլիորդ մարդ է այս աշխարհի յերեսին:

Այնպիսի յերկրներում, ինչպիսին է Հնդկաստանը (Անգլիա-
յի դադուկ), Ալժիրը (Փրանսիայի դադուկ), գյուղացիներն
աշխարհի դրության մեջ են, վոր վոչնչով չեն տարբերվում բա-
րոկներից: Ալժիրում որինակ արգավանդ հողերի մեծ մասը
պատկանում է Ֆրանսիական վաշխառու-կապիտալիստներին:
Նրանք պայմանագիր են կնքում Ալժիրի գյուղացիների
հետ: Յերբ բոլոր աշխատանքները կատարված են, բերքը հավաք
ված, հացը կտրված, հավաքված, հացահատիկի թաղում է տե
ղի ունենում: Հողատերն ասանում է ամբողջ հացահատիկի չորս
հինգերորդականն ու ամբողջ դարմանը, գյուղացին՝ հացահա-
տիկի մեկ հինգերորդականը: Տերը հենց արեղն ու տեղը վերցրե-
նում է գյուղացուց նրան առաջներում սնվելու համար տրված հա-
ցահատիկը, պահում գյուղացուց այլ ժամանակամիջոցում ասա-
ցած փողը, և գյուղացու մոտ անփական ապրուստի համար վո-
չինչ չի մնում: Նա հարկադրված է ողնության համար դիմել
նույն ալլ հողատիրոջ: Այսպիսով նա պարտքի տակ է յնկնում:
Վորպեսպի իր հաշիվը վճարի, գյուղացուն մնում է միայն իր
պարտքը վերացնել հողատիրոջ սրառում աշխատելով: Բայց վե
րացնել պարտքը նրան սպաքես ել չի հաջողվում: Մի տարուց
հետո կրկնվում է ելի նույն պատմությունը, նրա պարտքը մե-
ծանում է: Այսպիսով նա իր ամբողջ կյանքում ամբողջ է մնում
Փրանսիայի վաշխառու կապիտալիստի մոտ: Հնդկաստանում
գյուղացուն գոռով տոխում են անվճար աշխատել վարվածատե-
րերի համար: Գյուղացիներին մտրակներով դաշտերն ու պլան-
տացիաներն են քաղում, տոխում են աշխատել արեամադից մին
չեմ արեամադ քում են վոչ միայն հասակավորներին, այլև յե-
րկիսաներին:

Ահա ինչպես են ապրում հիմա յանվորներն ու գյուղացիներ-
ըն արտասահմանում:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԳՆԱԺԱՄ

1929 թվից սկսած արտասահմանում բանվորների և գյուղա-
ցիների առանց այն ել չափադանց ծանր կյանքում յանվոր
խիտ վատթարացում է տեղի ունեցել: Կապիտալիստներն յեր-
կրներում բոլոր այս տարիներում տնտեսության մեջ տիրել է չը

3317-89

տեսնված ավերածութիւն, յեղել և ուժեղագուցն տնտեսական ճգնաժամ:

Կապիտալիզմի ժամանակ տնտեսական ճգնաժամեր յեղել են և առաջ: Մինչ համաշխարհային պատերազմը դրանք տեղի չեն ունենցել առկորաբար յուրաքանչյուր 12-10-8 տարին մեկ:

Կապիտալիզմի պայմաններում տնտեսական ճգնաժամերն ան խոստովելի չեն: Դրանք բղխում են նրանից, Վոր կապիտալիզմ-տական տնտեսութիւնը լի չէ խորը հակասութիւններով: Այդ հակասութիւնները նրան ջլատում են ներսից, մաշում են նրան, ինչպես անբուխ ճիւղները մարդկային որդանիքին և մաշում: Այդ հակասութիւնները կապիտալիզմին դնելու անխուսափելի կործանում են տանում և նրա փոխարինմանը առջիւս-խոտական հասարակութեամբ:

Ինչո՞ւ են կայանում այդ հակասութիւնները: Ինչո՞ւ են տնտեսական ճգնաժամերի պատճառը:

Ճգնաժամերը տեղի չեն ունենում հենց նրանից, ինչից տեղի չեն ունենում կապիտալիստական հասարակութեան մյուս բոլոր զփայտութիւնները, — Փարբիկաների, դործարանների, մեքենաների, վատեւանոյթների, հումուլթի, աշխատավորական մասսաների սպառման անարկաների և այլնի մասնավոր սեփականութիւնից:

Փարբիկաներում և դործարաններում աշխատում են հազարավոր, աղքատ նույնիսկ ստանյակ հազարավոր մարդիկ, իսկ բան վորները այդ մասսաների արտադրած ապրանքները պատկանում են մի մարդու — դործարանատիրոջը: Այս՝ կապիտալիստական հասարակութեան գլխավոր հակասութիւնն է՝ աշխատում են հազարավորներ և ստանյակ հազարավորներ, իսկ այդ հազարների աշխատանքի արդիւնքներից ոգտւում է մեկը:

Յուրաքանչյուր կապիտալիստ մտահոգւում է միայն մի բանի մասին — ինչպես անել, Վոր ամէլի շատ շահույթ կորդի: Նա ձգտում է ամէլի շատ ապրանք բաց թողնել, վորպէսզի ամէլի մոռնուէ կերպով ծախի այդ: Վոր շատ շահույթ ստանալով, կապիտալիստն աշխատում է և և ամէլի վայն դարգացնել իր արտադրութիւնը, շուկան լցնել ապրանքներով և այդպիսով հարկած հասցնել իր մրցակիցներին — մյուս կապիտալիստներին, վորոնք առևտուր են անում նույնպիսի ապրանքներով:

Պարզ է, Վոր աշխարհի գրութեան ժամանակ կապիտալիստական յերկրի տնտեսութեան մեջ վոր մի պլան չի կարող լինել: Յուրաքանչյուր կապիտալիստ հոգս է տանում իր շահերի համար, այն մասին, վորպէսզի հաղթի իր ակոյանին շուկայում և ամէլի շատ շահ կորդի: Յուրաքանչյուր կապիտալիստ ձգտում է վորտք տալ մյուսին, դուրս վանել նրան շուկայից, ամբողջու-

թ յամբ տիրել շուկային, վորպէսզի առևտուր անի առանց մրցակիցների (մրցորդների), առանց հակառակորդների: Այս-տուր պայքարն այսպէս է մղւում: Այդ պայքարը կոչւում է կոնկուրենցիա (մրցակցութիւն): Կապիտալիստական տնտեսութիւնն անպլան, անարկիտական, միայն շահույթի յետևից ընկնելու վրա կառուցւած տնտեսութիւն է:

Կապիտալիստն ամէլի շատ շահ ստանալու իր ձգտման մեջ ամենից քիչ հոգս է տանում աշխատավորների նյութական բարեկեցութեան համար: Ընդհակառակը — տնտեսիկայի աճման, արտադրութեան աճման հետ միաստեղ կապիտալիզմի ժամանակ աշխատավոր մասսաների գրութիւնը վատթարանում է, բան-վոր դասակարգի և ամբողջ աշխատավոր մասսաների մշտական աղքատացում է տեղի ունենում:

Դրա համար ել բանվորներն ի վիճակի չեն դնելու արտադրված ապրանքները, և վորոշ ժամանակից հետո դուրս է դալիս, վոր արտադրված է չախաղանց ամէլի շատ ապրանք, քան կարելի չէ վաճառել: Ստացւում է ալիս, վոր պահեստներում ընկած են լինում ապրանքների ահագին պաշարներ, և թեկուզ դըրանց մեծ կարիքն ունեն բանվորները, բայց հնարավորութիւն չի լինում ծախելու մարդկանց՝ աշխատավորների աղքատ դրութեան շնորհիվ:

Յեթե ապրանքներն ամէլի շատ են, քան կարելի չէ ծախել, ել ինչո՞ւ նոր ապրանքներ արտադրել: Ամէլի լավ և փշացնել, աղքատ նույնիսկ բողբոջի կրճատել արտադրութիւնը: Այս պատճառով շատ դործարաններ և Փարբիկաներ կանգ են առնում, վալկւում են: Կրճատւում է ապրանքների թողարկումը — կրճատ վում է նաև առևտուրը: Տեղի չէ ունենում, ամբողջ տնտեսութեան ընդհանուր խանդարում: Այն Փարբիկանները, վորոնք շատ հումուլթ են դնել և այդ չեն կարողանում ապրանքի վերա-ծել, չեն կարող հումուլթի մեջ ներդրած փողը յետ ստանալ: Առևտրականները, վորոնք շատ ապրանք են դնել և չեն կարող սնում ծախել այն, վաւանել են իրենց փողերը և չեն կարողանում վերադարձնել այդ: Թե Փարբիկանները և թե առևտրականները դանազան դնումների համար, ծախսում են վոր միայն իրենց ան-վաւան փողերը, աղքատ այն փողերը, վոր նրանք վերցրած են լի-նում բանկերից վորպէս վարկ, փոխառութիւն:

Բանկի հետ հալիներն ինչով մաքրեն — ապրանքները չեն դըրնում: Թե Փարբիկանները և թե առևտրականներն անընդունակ են դառնում վաճառելու իրենց պարտքերի դիմաց: Նրանք կործանման են մատնւում: Դրա հետ միասին նրանք իրենց յետևից են քաշում նաև բանկերին: Իսկ յերբ սնանկանում են բանկերը, նըրանք հարկած են հասցնում նաև այն Փարբիկաններին ու առև-

արտահաններին, վորոնք իրենց փողերը ստիկ էյին բանկերին: Բանկը միջարեւու կարողութիւնն չունի, այդ պատճառով մէջ ֆար բիկանտներին ու առևտրականներին չի վարող վերադարձնել նրանց ամանդները: Հետևաբար ող մն ցեղում կապիտալիստների նոր հարյուրամիլոններ:

Այսպիսով ողակ առ ողակ ձգնաժամի մեջ է քաջվում կապիտալիստական տնտեսութեան ամբողջ շղթան:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՃԳՆԱԺԱՍԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Ճգնաժամն առանձնապես ծանր է անդրադառնում աշխատավորական մասսաների դրութեան վրա: Բանի վոր կրճատվում է արտադրութեանը և վաճակում են դործարանները—այսպէս փողոց են դուրս չարտվում բանվորներին ահադին մասսաներով: Ահադին չափերով աճում և դործադրկութեանը: Կյանքից դուրս չարտված տասնյակ միլիոնավոր մարդիկ աղքատանում են, քաղցում, կերակրվում են փշրանքներով: Տնտեսները նրանց դուրս են գցում բնակարաններից, վորովհետեւ դործադրկները վոչինչ չունեն բնակարան տալու համար: Տասնյակ հազարավոր տնտեսներ մարդիկ ստիպված են պարսպ—սարսապ թափառել քաղաքների փողոցներով, դիչերել նստարանների վրա, պարզապէս քաղաքների ծայրամասերում (վորովհետեւ քաղաքներին ինչպէս պարկերում, յայնպէս ել բուլվարներում քնելն արգելված է):

Ճգնաժամի հետևանքները ծանր են նաև այն բանվորների համար, վորոնք աշխատանք ունեն: Կապիտալիստներն ամեն կերպ մեծացնում են այդ բանվորների չափադործումը, յերկարեցնում բանվորական օրը: Կապիտալիստներն ողտվում են այն հանդամանքից, վոր ահադին դործադրկութեան է տիրում, և սպառնում են բանվորներին նրանով, վոր յեթե ընդդիմանան, ապա նրանց կիտիարիենն ուրիշ քանվորներով, վորոնք հազարներով կանգնած են դռներից դուրս: Իհարկէ այս սպառնալիքները չեն կանգնեցնում բանվորներին, նրանք չահադործման ուժեղացմանը պատասխանում են դործադրկներով, փողոցային մարտի մոտենլով վոստիկանութեան դեմ: Ճգնաժամների ժամանակ ուժեղ կերպով սրվում և բանվորների պայքարը կապիտալիստների հետ:

Ճգնաժամը ցայադնորեն խորում է նաև գյուղացիութեանը: Յերբ աշխատավորների միլիոնավոր մասսաները քաղաքներում կարողութեան չունեն ապրանքներ ու մթերքներ գնելու,—գյուղացիները զրկված են հաց, միս, ձու, կանաչեղեն և այլն ծախելու հարաւորութեանից: Յեւ թեկուզ այդ մթերքների գներն ընկնում են, դրանք այնուհանդերձ չեն կարող ծախվել, քանի

վոր քաղաքներում միլիոնավոր մարդիկ բոլորովին զրկված են միջոցներից: 1930 թիւին սկսած ձգնաժամի ժամանակ հացի գներն աշնքան ընկան, վոր այդ միլիոնավոր գյուղացիական տնտեսութեաններ քաղաքացի Ամերիկայում, Գերմանիայում, Ֆրանսիայում, Ճապոնիայում և մյուս յերկրներում: 1932 թ. Ամերիկայում հացի գները յերեք անգամով ավելի ցած էյին, քան 1929 թիւին: Հացի վաճառքից ստացված փողերը գյուղացիներին չհերկեց նույնիսկ հողի արենդել վճարի համար և ինպէս տարի ու հարկի դեմ յեղած պարտքերը փախելու համար: Միլիոնավոր գյուղացիներ ստիպված յեղան փախել իրենց խրճիթները, թողնել իրենց տնտեսութեանները և գնալ այնտեղ, ուր աչքն է կտրում:

Դուրս է դալիս, վոր ձգնաժամի ժամանակ վոչ միայն բանվորները, այլև գյուղացիներն ել են ստիպված քաղցելու, չնայած նրան, վոր շուրջ մթերքների առատութեան է: Կապիտալիստները չնչին գներով գնում են այդ մթերքները: Ինչո՞ւ համար են նրանք անում այդ: Վորպեսպի վոչնչացնեն մթերքների մի մասը և այդպիսով շուկայում բարձր գներ պահան: Չե վոր հայտնի յե, վոր յերբ ապրանքներն ավելի շատ են, քան աղքատների յոյութեանը կարող է այդ գները, դրանց գներն ընկնում են: Դրա համար ել, վորպեսպի մթերքների «սպիւցուկ» չլինի և վորպեսպի պահպանվին բարձր գները, կապիտալիստները նախընտրում են վոչնչացնել մթերքների մի մասը: Յեւ այդ աշն ժամանակ, յերբ քաղաքներում ու գյուղերում քաղցից հազարավոր ժողովուրդ է մեռնում: Մթերքների մի մասը կապիտալիստներն ամբարներում են պահում, վորպեսպի մնա ախտեղ միշտ գներին նոր բարձրացումը:

ՆԵՐԱՍ ԺԳՆԱԺԱՄԸ

Այսպէս, ուրեմն, կապիտալիստական տնտեսութեան ժամանակ չարժեանքի անխուսափելի յեն յեղել տնտեսական ձգնաժամի: Բայց այնպիսի խոր և յերկարատեւ ձգնաժամ, վոր սկսվեց 1929 թիւից հետո, դեռ յերեք չի յեղել: Այս ձգնաժամն ընդգրկեց տնտեսական կյանքի բոլոր կողմերը: Նա ուղեկցվեց արդյունաբերութեան մեջ, արանապորտում, առևտրում, ֆինանսներում և գյուղական տնտեսութեան մեջ տեղի ունեցող քաղաքային հետ: Ինչպէս մենք տեսնեք, ձգնաժամն արտադրութեանից դուրս թողեց շատ տասնյակ միլիոնավոր բանվորներ և սովի, տառապանքի ու զրկանքի մատնեց հարյուր միլիոնավոր մարդկանց: Քաղաքներում ծաղկեց դողութեանը, թալանը, պոռնկութեանը: Գերմանիայում և Անգլիայում քաղաքներ կան, վորոնք «հուսալքութեան քաղաքներ» են կոչված: Այդ քաղաքներն ամ-

բողջապետ գործադուրկներից են բաղկացած: Հարավային Ունկ-նում (Անգլիա) շատ բանվորներ բոլորովին անհետացել են՝ աղ-գարեալից լի թշուր զուրս և յեկել և ցրվել և դանազան կողմեր: Ճգնաժամն ամենամեծ խորուխն հասավ 1932 թ. յերկրորդ կեսին: Այս ժամանակարկապցում առանձին խոշորագույն կա-պիտալիստական յերկրները արդյունաբերությունն արտադրել և նվազ քան կեսն ապրանքների այն քանակի, վրայ վարող եր նա արտադրել: Ամերիկան ու Գերմանիան արտադրել են միայն մեկ քառորդը չուգունի և արդյատի այն քանակի, վրայ վարող եր նա արտադրել, յեթե հարցներն աշխատելն ըրիմ բեռնվածու-թյամբ: Ամերիկայի ավտոմոբիլային գործարանները վարող են արտադրել ամենկան 800 հազար մեքենա, բայց այժմ են միայն 80 հազար, այսինքն՝ 10 անգամով պակաս: Արդյունաբերությա-նրն աշխարհի ամենամեծ չի հասցրել առաջ և վրջ մի ճգնաժամ: Ներկայիս ճգնաժամը—ամենամեծն է, կապիտալիստական աշ-խարհի ապրած բոլոր ճգնաժամներից:

Նախորդ ճգնաժամների ժամանակ կապիտալիստները զուրս են յեկել դժվարություններից նրանով, վրջ ուժեղացրել են բան վրջները շահագործումը, վրջնչացրել ապրանքների մի մասը, յնչեցրել մեծ գները, դավթել են նոր ապստ չուկաներ: Յերկար ժամանակ վեր ընկած ապրանքները մի կերպ ներծծվել են: Ճրդ-նաժամը դադարել է: Դրանից հետո նոր վերելք և սկսել: Գոր-ծարաններն ու Փարբիկաները դարձյալ սկսել են աշխատել ամ-բողջ թափով, դրանք նույնիսկ ընդլայնվել են, ներմուծվել են նոր մեքենաներ, վրջակաղի ամելի շատ ապրանք զուրս բերվի չուկա:

Այժմ այդ բանը չի: Թեյն կապիտալիստական յերկրներն արդեն անց են կացել ճգնաժամի բարձրագույն կետից, թեև նրանց մոտ արտադրության և առևտրի հետագա անկում չի, այնուհանդերձ նոր վերելք նույնպես գոյություն չունի:

Այժմ, տնտեսական ամերածությունից զուրս պրծնելու և յրենց գործերը կարգի բերելու համար, կապիտալիստներն ուղ-շակի դադանային կատաղությամբ ճնշում են գործ ղնում բան-վրջ դասակարգի վրա: Նրանք կատաղորեն նոր պատերազմի յեն պատրաստվում: Կապիտալիստական արդյունաբերության ամենա ուժեղ անկման մոմենտին կապիտալիստական յերկրներում միայն ռազմական արդյունաբերությունն է շարունակել աշխատել ամ-բողջ թափով: Կապիտալիստները յենթադրում են, վրջ միայն պատերազմն է կարող ամելացնել ապրանքների պահանջը: Շատ կապիտալիստներ շահ են ստանում պատվերներից: Սոցոր կապիտալիստական յերկրները մտածում են պաշտերազմի միջոցով նորից վերաբաժանել աշխարհը և դավթել յրարից ըս-պատման նոր չուկաներ, եժան հումութի չուկաներ:

ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ ԳՆՈՒՄ Ե ԴԵՊԻ ԱՌԻՄԱՆՈՒՄ

Իսկ ինչո՞ւ այդ այնպես և ստացվում, վրջ առաջ ճգնաժա-մից հետո կապիտալիզմը նորից դեպի վերելք և ղնացել, իսկ այդ այժմ չի: Այդ տեղի յե ունենում նրա համար, վրջ ինքը կապիտալիզմը, կապիտալիստական հասարակության ամբողջ կառուցվածքը, ամբողջ տնտեսմը հասել են այժմ այնպիսի դը-րության, վրջից այլ յեք չի դեպի տնտեսության վերելքը, քան միայն կապիտալիզմի վրջնչացման միջոցը և այն սոցիալիզ մով յիտարկնելու միջոցը:

Կապիտալիստական յրավակարգը մատնված է կործանման: Այդ բաց են արել գեռ Մարքսն ու Ենգելսը: Նրանք ապացու-ցել են, վրջ կապիտալիստական յրավակարգը, յեկող և վեր և բարձրացրել տեխնիկան և գիտությունը, յեկող և յեղել և ամել յի բարձր հասարակարգ, քան մինչ ինքը գոյություն տանեցող կալվածատիրական (ճորտատիրական) յրավակարգը, այնուամեն նայնիվ յի դարգացման համըթաց նա ամելի ու ամելի մեծ չա վրջ յոչընդոտ և դամաղու տնտեսության, տեխնիկայի և գի-տության հետագա շարժմանը: Նրանք ապացուցել են, վրջ գոր ծարանների, Փարբիկաների հողի մասնավոր սեփականությունը արգելք են դառնում ժողովրդական տնտեսության դարգացման համար, դառնում են նրան կապանքներ: Այդ տանում է վրջ-ման, պատերազմների, մասնաների աղքատացման: Վրջակաղի տնտեսությունը կարողանա դարգանալ ել առաջ, այդ կապանք-ները պետք է գեն դգվեն: Անպան, կապիտալիստական տնտեսու-թյունը պետք է յիտարկնել պլանային, սոցիալիստական տըն-տեսությամբ:

Մարքսն ու Ենգելսը ապացուցել են, վրջ կապիտալիզմի դարգացումը տանում է նրան, վրջ մի կողմում կենտրոնանում է շահագործող—կապիտալիստների մի վրջ մի յամբակ, յեկ մյուս կողմի վրա—պրոլետարների ամբողջ մասսան: Բանվոր դասակարգի գիտակցությունը, նրա առեկությունը դեպի կապի տալիստական կարգերը և կազմակերպվածությունը կապիտա-լիստների գեմ մղած պայքարում ամելի ևս աճում է: Մարքսն ու Ենգելսը ցույց են ամել, վրջ հենց ինքը պրոլետարիատն է հան-դիսանում այն ուժը, վրջ պետք է տապալի կապիտալիստների յեխանությունը և վրջնչացնի բուրժուազիային: «Նրա կործա-նումն ու պրոլետարիատի հաղթանակը հալասարապես անխու-սափելի յեն», — գրել են 1847 թ. Մարքսն ու Ենգելսը «Կոմու-նիստական մանիֆեստում»:

Մարքսի և Ենգելսի նախագուշակումները յիտվին հաստատ-վեցին կապիտալիզմի ամբողջ հետագա դարգացմամբ:

19-րդ դարի վերջին կապիտալիզմը հասավ յի դարգացման

ամենաբարձր, վերջին աստիճանին—խմբերիալիզմին: Իմպերիալիզմը — դա ներխուժող և մեռնող կապիտալիզմն է:

Կապիտալիստական կարգերի բոլոր հակասութիւնները իմպերիալիզմի ժամանակաշրջանում դարձանում և սրվում են ասանձին ուժով:

Շուկաների համար մղվող կատաղի պայքարի ամենատուր կոնկուրենցիայի հետևանքով ամենաուժեղ կապիտալիստները դուրս են մղում ամէլի թուլերին: Իսկ իմպերիալիզմի շրջանում ամբողջ տնտեսութիւնը յուրաքանչյուր կապիտալիստական պետութեան ներսում բնկնում է արդեն մոնոպոլիստ-կապիտալիստների մի վրէժնով: Իսկ մեծ խմբի ձեռքին, կապիտալիստական մոնոպոլիստների (կապիտալիստական ձեռնարկութիւնների խոչոր միացութիւններ) ձեռքին: Այս մոնոպոլիստներն իրենց պետութիւններին ներսում ապրանքների ամենաբարձր (մոնոպոլ) գներ են սահմանում: Նրանք պետական ասարաւոր իրենց ձեռքն են վերցնում և նրա ամբողջ ուժն ոգտադրութեամ են բանխոր դասակարգի դիմադրութիւնը ճնշելու համար:

Բայց այդ ջի կարող իրելի կապիտալիզմին հեղափոխութիւնն է, մինչև հուսալարութեան հասցրված մասսաների ասպատակութիւնները: Մանավանդ վոր հենց իմպերիալիզմի շրջանում բանխոր դասակարգն ամէլի լայն է վարձակերպված և նախապատրաստված կապիտալիզմի տապալման համար մղվող պայքարին: Իմպերիալիզմը մի շրջան է, վորին Լենինը կոչել է «հեղափոխութեան նախորդակ»:

Իմպերիալիզմը միեւնոյն ժամանակ — խոչորադույն կապիտալիստական պետութիւնների իրար միջև մղած կատաղի պայքարի շրջան է: Դրանք պատերազմներ են—տապալման նոր շուկաների համար, հումուլի նոր աղբյուրների, եօան բանխորական ուժի համար: Սոչորադույն իմպերիալիստական պետութիւնները (Անգլիան, Ֆրանսիան, Ժապոնիան, Իտալիան, Միացյալ Նահանգները և ուրիշները) իրար մեջ են բաժանել մնացած ամբողջ կապիտալիստական աշխարհը, շատ մեծածախս յերկրների վերածելով գաղութներին: Այդ կախյալ յերկրներում իմպերիալիստներն ամենավարագ կերպով թաղանում են աշխատավոր մասսաներին:

Բռանները դարի սկզբին ամբողջ յերկրագունդն արդեն վերջնականապես բաժանված էր իմպերիալիստական պետութիւնների միջև: Յեւ դրանից հետո նոր գաղութ ստանալը հնարավոր դարձավ միայն այն ուրիշ իմպերիալիստական յերկրից զավթելու միջոցով: Իսկ ինչպես կարող էս վերցնել այն այլ կերպ, յեթե վրէժնով: Գաղութն ամբողջից իսկ կարելի չէ միայն: Իսկ իսկ այդ կարելի չէ միայն պատերազմի միջոցով: Դրա համար

էր իմպերիալիստական պետութիւնները դիմում են մինչև ամենները: Բոր նրանք պայքարում են նոր շուկաների, նոր գաղութների համար: Նրանք բոլորը պատրաստ են հարձակվել միմյանց վրա, վորպեսզի իրենց հակառակողից նստեն ամէլի շատ հող, ամէլի շատ շուկաներ: Ահա թէ ինչու իմպերիալիզմի ժամանակաշրջանը հանդիսանում է աշխարհի վերաբաժանման համար մղվող պատերազմների շրջան:

Առաջին համաշխարհային իմպերիալիստական պատերազմը յեղավ 1914-1918 թ. թ. պատերազմը: Այժմ իմպերիալիստական աշխարհը նորից կատաղորեն պատրաստվում է նոր պատերազմների:

ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԶԳՆԱԺԱՄԸ

Իմպերիալիստական պատերազմը խիստ քայքայեց կապիտալիստական տնտեսութիւնը: Ռազմական նվաճումների համար աշխատող դործարաններն ու ֆաբրիկաները, պատերազմի դադարումից հետո, վրիպեցին կամ աշխատեցին թուլ, քիչ բնույթով: Պատերազմի ժամանակ գլուղական տնտեսութիւնը թողնված էր կանանց և յերկիւնների ձեռքին: Ամբողջ առողջ արական աղգարնակչութիւնը ֆրոնտումն էր: Դյուղական տնտեսութիւնը անկման հասավ: Ֆրոնտից արձակված բանխորները գործադուրկների ահադին մասսա էին կազմում՝ բոլորի համար աշխատանք չկար:

Պատերազմում հարստացան և ճարպակայեցին կապիտալիստները, իսկ պատերազմում վողջ մնացած և խեղանդամված բանվորներն ու գլուղացիները վերադարձան իրենց տները, վորպեսզի առաջվանից էլ ամէլի վատ քաղցեն: Դրա համար էլ ամեն տեղ աճեց մասսաների հեղափոխական դաշտութիւնը: Շատ յերկրներում հեղափոխութիւն բռնկեց:

Ռուսաստանում հեղափոխութիւնը հասցրեց կալաճատերերի և կապիտալիստների իշխանութեան տապալման ու պրոլետարական դիկտատուրայի հաստատման: 1918 թվին հեղափոխութիւններ տեղի ունեցան Գերմանիայում, Ավստրիայում և Հունգարիայում: Այս յերկրներում աշխատանքային բուրժուազիային հաջողվեց իշխանութիւնը պահել իրենց ձեռքում: Այդ կատարվեց նրա համար, վոր բանխոր դասակարգն աշատեղ դեռ իր մարտական կոմունիստական կուսակցութիւնները չունեց, իսկ նրանց ղեկավարող սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութիւնները դաժանացին նրան և միկեցին բուրժուական կարգերը:

Բայց միասնական, համատարած կապիտալիզմ, վորը գլուղութիւն ունի մինչև 1914-1918 թ. թ. պատերազմը, այլևս արդեն գոյութիւն չունեցավ: Կապիտալիստական աշխարհի կող-

քին յերկրի մեկ վեցերորդ մասում գոյութիւն ունի խորհրդա-
յին աշխարհը, սոցիալիզմ կառուցող աշխարհը: Այս յերկու աշ-
խարհների միջև հարատեւ անխնա պայքար է գնում: Սոցիալիզ-
մի աճումը մեր յերկրում ամբաստելու է համաշխարհային բան
վոր դասակարգի ուժերը նոր բուրժուազիայի դեմ մղած պայ-
քարում և յյատում է կապիտալիզմի ուժերը:

Բանվորների և գյուղացիական մասսաների աղքատացումը—
կապիտալի յերկրներում սնում և ուժեղացնում է բանվորների
պայքարը կապիտալիզմի դեմ:

Այլևս իրենց անտանելի դրութեան հետ չեն կարողանում
հաշտել նաև գաղութները աշխատավոր մասսաները: Հնդկաս-
տանում, Յեզիպոստում և այլ ճնշված յերկրներում աճել է տե-
ղական բուրժուազիան: Այսպիսով բանվորների և գյուղացիների
ուժերին բարդել է վոչ միայն իմպերիալիստները, այլև իրենց
տեղական բուրժուազիայի ճնշումը: Գաղութների աշխատավոր
մասսաներն իրենց յերկրասարդ բանվոր դասակարգի ղեկավա-
րութեամբ ապստամբութիւններ են բարձրացնում և պայքարում
են իմպերիալիստների ճնշումից ու իրենց բուրժուազիայի չահա
գործումից ազատագրելու համար:

Դրան ալեկացրեց և այն, վոր իրենց կապիտալիստները մի-
ջեւ կատարել պայքար և գնում չուկաների համար: 1914—1918
թ. թ. պատերազմի ժամանակ անգլիական, Ֆրանսիական, իտա-
լական, ամերիկական, ճապոնական և ուսական կապիտալիզմը
մարտ է մղել գերմանականի և ալստրիականի դեմ, վորպեսզի
տիրի նրանց չուկաներին:

Բայց չուկաների համար մղվող պայքարը դրանից հետո չի
դադարել: Շարունակվում է պարտված յերկրների (Գերմանիա,
Ավստրիա) համառ պայքարը հաղթողների դեմ (Անգլիա, Ֆրան-
սիա, Իտալիա և ուրիշները): Սուր պայքար է գնում հենց իրենց
հաղթող յերկրների միջև: Նրանք բոլորը պատրաստվում են նոր
պատերազմների:

Այսպիսով կապիտալիստական աշխարհն ամբողջ սուր հա-
կասութիւնների իշխանութեան տակ է: Այս ել հենց կապիտա-
լիզմի ընդհանուր ճգնաժամն է: Ինչպե՞ս կարելի յէ վոչնչացնել
այդ հակասութիւնները: Վոչ այլ կերպ, քան միայն իրեն կապի
տալիզմի վոչնչացումով:

Յերբ որգանիդմն առողջ և, բայց հիվանդ է մի վորեւս ուր-
պան, դրան կարելի յէ բուժել: Հիվանդ վորքը կամ ձեռքը վա-
րելի յէ վերջի վերջի կտրել: Բայց յերբ սիրտն է դադարում աշ-
խատելուց, չի կարելի ոգնել նրանով, վոր կտրվի այն: Իսկ կա-
պիտալիզմի հենց սիրտն է վարակված: Տեղի յէ ունենում կապի

տալիզմի ընդհանուր անկում, ընդհանուր ճգնաժամը: Այդ ճգ-
նաժամը կապիտալիզմին տանում է դեպի կործանում:

ՎՈՐՆ Ե ՅԵԼՔԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՏԱԺԱՆՔԻՑ

Կապիտալիզմը ջղաճգրեն կառչում է կյանքից: Նա կոր-
ծանման է մատնված: Սակայն նա դեռ բախակասնաչափ ուժ ու-
նի քանիոր դասակարգի հեղափոխական պայքարին դիմադրելու
և նույնիսկ պրոլետարիատին ծանր հարվածներ հասցնելու հա-
մար:

Բուրժուազիան աշխատում է կապիտալիզմի ճգնաժամից
դուրս գալ իր սովորական ուղիներով՝ աշխատավորների ել
ալելի դաժան չահագործումով, դաշնադրարար հալածանքներով
և բանվորական վաղմախերքութիւնների, առանձնապէս կոմու-
նիստական կուսակցութիւնների ջախջախումով, պատերազմով:

Կապիտալիզմի ճգնաժամը ծայր աստիճանի սրել է բանվոր
դասակարգի և բուրժուազիայի միջև մղվող պայքարը: Կապի-
տալիստական յերկրները բանվոր դասակարգն սկսում է փնտրել
յերջն այնտեղ, վորտեղ գտել ժն այն իՍՂՄ—ի բանվորներն ու
գյուղացիները՝ արդեւտարական հեղափոխութեան և պրոլետար-
իատի դիկտատուրայի համար մղվող պայքարի ուղիներում:
Բանվորների և աշխատավորական մասսաների գիտակցութեան
մեջ հասունանում է կապիտալիզմին դրահնու պայքարը:

Բանվորները, գյուղացիները և աշխարհի բոլոր ճնշված
մասսաները տեսնում են, վոր իՍՂՄ—ը միակ յերկիրն է, վորին
չի կղել ճգնաժամը: Ամբողջ կապիտալիստական աշխարհում առ-
պատակում են ճգնաժամը և տնտեսական փլուզումը: Իսկ
մեր յերկրում՝ տնտեսական բուռն վերելք է: Ամբողջ կա-
պիտալիստական աշխարհում՝ կոմունը է, կոնկուրենցիա, ար-
տադրութեան անդրախա, անողք պայքար չուկաների համար:
Իսկ իՍՂՄ—ում՝ պլանային տնտեսութիւն, վոր չդիտէ փոկու-
րենցիա և ճգնաժամի:

Կապիտալիստական յերկրների աշխատավորները տեսնում են
վոր ամբողջ աշխարհում՝ դործագրկութեան է, աղքատութիւն
և սարսափելի դժբախտութիւններ են կրում մասսաները: Իսկ
իՍՂՄ—ում՝ չկա դործագրկութեան և որեցոր բարեկալվում է
բանվորների և գյուղացիների կյանքը, դառնում ունեւոր և
կուլտուրական: Նրանք տեսնում են, վոր ամբողջ աշխարհում
ճնշումն է տիրում, չահագործումը, կողոպուտի և թալանի ա-
վաղակային կարգերը: Իսկ մեր յերկրում կառուցում է գնում
աշխարհի մի հասարակութեան, վորի մեջ չկան դասակարգեր,
չկա մարդուն մարդու ձեռքով չահագործում:

Իժորհրդային բանվորների ու գյուղացիների որինակն ի՞նչ

և սովորեցնում կապիտալիստական յերկրներէ աշխատավոր մաս աններին: Այն, վրէ նրանք իրենց դժբախտութիւններէ յեւթ կարող են ճարել միայն թաղերով հենց՝ կապիտալիզմը: Յեւթը՝ բուրժուազիայի տիրապետութեան տապալան մեջ է, պրոլետարիան հեղափոխութեան մեջ, բանվոր դասակարգի դիկտատուրայի (իշխանութեան) հաստատման մեջ: Բոլոր գլխակից բանվորներին ու գյուղացիներին հասկանալի յե այժմ, վրէ մեր յերկրի աշխատավորական մասսաների կյանքում արմատական փոփոխութիւն անդի յե ունեցել միայն այն բանից հետո, յեր նրանք տապալել են գործարանատերերի ու կալվածատերերի իշխանութիւնը: Յեթե բանվորներն ու գյուղացիներն արտասահմանում վատ են ապրում, քաղցում են և աղքատանում, ապա այդ միայն նրանից է, վրէ աշխտեղ ղեռ տիրապետում է կապիտալիստներին և կալվածատերերի իշխանութիւնը: 1917 թ. հոկտեմբերին ղեռն գցելով կապիտալիստներին և աղնակաւներին ճնշումը, մեր յերկրի բանվորներն ու գյուղացիները դրանով իսկ ղեռ չարտեցին իրենց ճանապարհից շահագործողներին և ուղի բաց արին աշխարհի հասարակութեան կառուցման, վրտեղ ղեռ լինի վրէ դասակարգեր, վրէ ել դասակարգային շահագործում:

ՊՈՐՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՂԵՎԱՎՐՈՒԹՅԱՐ ԳՐՈՂԻ ՅԵՆԵՆԻ ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ԴԵՍ

Ինչի՞ վրա յեր հեմլում Ռուսաստանում կապիտալիստներին և կալվածատերերին ուժը մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը: Ինչի՞ վրա յե հեմլում հիմա շահագործող դասակարգերին ուժը, կապիտալիստներին ու կալվածատերերին դասակարգերի ուժն արտասահմանում:

Այն բանի վրա, վրէ Փարիկաները, գործարանները, յերկաթուղիները, շոգենայերը, բանկերը, հողը հին Ռուսաստանում սրտական ղեռ և արտասահմանում այժմ ել ղեռ սրտականում են, կապիտալիստներին ու կալվածատերերին:

Հետևաբար, այդ ուժը կապիտալիստներէ ու կալվածատերերից վերցնելու և դարավոր անարդարութեան, — վրէ ժամանակ հարուստներին բաժին է ընկնում ամեն ինչ, իսկ չքավորներին՝ վրէնչ, վերջ տալու համար պետք է վրէնչացնել մասնավոր տնտեսատերերի սեփականատիրութիւնը գործարաններին, հողին և այլ բաներին նկատմամբ: Չե՞ վրէ դրանից, մասնավոր սեփականութիւնից են բխում բոլոր այդ դժբախտութիւններն ու անարդարութիւններն աշխատավոր ժողովրդին համար: Չե՞ վրէ յեթե գործարաններն ու հողը մասնավոր չլինէին, այլ հասարակական, չեյին լինի աշխարհի կարգեր, յեր գործարաններում, հանքերում, ագարակներում մինչև յոթերորդ քրտինքն

աշխատում են հաղարավոր մարդիկ, իսկ նրանց արտադրած պրտդուկտները սրտականում են մի բուռն կապիտալիստներին, վրտեք ստեղան, մակարոնական կյանք են վարում:

Սակայն ինչպե՞ս կարելի յե վրէնչացնել մասնավոր սեփականութիւնը: Գուցե կարելի յե ստացուցել կապիտալիստներին գոյութիւն ունեցող կարգերին անարդարութիւնը, համոզել ղոր ճարտաստներին, Փարիկաններին, բանկիրներին ու կալվածատերերին վրտեք իրենք կամովին հրաժարվեն իրենց հարստութիւններից և գործարանները, հողը, յերկաթուղիները, բանկերը և այլն դարձնեն հասարակական սեփականութիւն: Բայց կապիտալիստներին համոզելու աղախի վրտեք հաջողութիւն կունենար վրէ ապիլի, քան յեթե, ատենք, տերտերին հանձնարարվեր ավետարանի ընթերցումով մեղմացնել վարդին:

Յեղել են աղախի դիտնական մարդիկ, վրտեք յերազել են վերականգնել մարդկային կյանքը, վրէնչացնել հարստութիւնն ու աղքատութիւնը, կարիքն ու շոգանքը նրանով, վրէ նրանք ու համոզեն հարուստներին բաժանել իրենց կապիտալները չքավորներին հետ առանց պայքարի: Այս մասին յերազել են անգլիա վրտեքի հետ առանց պայքարի: Այս մասին յերազել են անգլիա կան դոկտեր և գործիչներ Թոմաս Մորը, վրտեք ապրել է 1478—1535 թ. թ., և Ռոբերտ Ուենը, վրտեք ապրել է 1771—1858 թ. թ.: Այս մասին յերազել է Փրանսիական հասարակական գործիչ Շարլ Լյուրիեն, վրտեք ապրել է 1772—1837 թ. թ.: Բայց այս յերազանքներից իհարկի վրէնչ ղի դուռ յեկել: Կապիտալիստները նույնիսկ ղեռ ել ուղեցել յեղ աղ յերազողների քարոզները:

19-րդ դարում մեծագույն դիտնականներ և բանվոր դասակարգի առաջնորդներ, հեղափոխականներ Կարլ Մարքսն ու Ֆրիդրիխ Ենգելսը բաց են արել մարդկային հասարակութեան ղարգացման իսկական որենքները: Մարքսն ու Ենգելսն ապացուցել են, վրէ կյանքի մի կարգաձև փոխարինել է մյուս կարգաձևին հեղափոխութեան միջով, գոյութիւն ունեցող կարգերին բուռն տապալման հետեանքով: Մարքսն ու Ենգելսը դիտականորեն ապացուցել են, վրէ գործարանների, հանքերի, հողի մասնավոր սեփականութիւնը վրէնչացնել կարելի յե միայն ուժի միջոցով: Դրա համար բանվոր դասակարգը պետք է բուռն ուժով տապալի կապիտալիստներին ու կալվածատերերին իշխանութիւնը, ուժով վերցնի նրանց հարստութիւնը, ատեղծի իր պրոլետարիան իշխանութիւնը, կառուցի իր պրոլետարիական պետութիւնը յեղ բռնադրամի Փարիկանները, ագարակներն ու այլ ունեցվածքները դարձնի պրոլետարիական պետութեան հանրային սեփականութիւնը:

Բայց ինչպե՞ս կարելի յե իսկ գործարանատերերին, բանկիրներին և գործարանատերերին հարստութիւնը: Նրանց ունեցվածք

քը պահպանում է վոստրիկանությունը: Նրա տրամադրություն տակ են գործերը, ժանդարմները, դատարանները, բանտերը, գնդացիներն ու թնդանոթները: Պարզ է, վոր, մեն-մենակ գործելով, բաժան-բաժան դեպքով, բանվորները չեն կարող հաղթել կապիտալիստներին և կալվածատերերին ուժին: Կապիտալիստներին հաղթելու համար, բանվոր դասակարգը պետք է հանդես գա միասնական, համախմբված, կազմակերպված կերպով:

Բայց ի՞նչպես կարող է բանվոր դասակարգը իր ուժերը կազմակերպել այնպես, վորպեսզի իր անփական շարքերը չլինեն ամուրտրեն միացված, վորպեսզի նա ի վիճակի լինի իր յետևից տանելու գյուղացիությունը:

Դրա համար բանվոր դասակարգի լայնագույն, ամենադիտա կից և անվեհեր ներկայացուցիչները միանում են կոմունիստական, բոլշևիկյան կուսակցություն մեջ: Դա բանվոր դասակարգի այնպիսի մարտական, համախմբված հեղափոխական կազմակերպությունն է, վորն իր շուրջն է միացնում և ամբողջ բանվոր դասակարգին և ամբողջ աշխատավոր մասսաներին: Կոմունիստական կուսակցությունը դեկավարում է բանվոր դասակարգի պայքարը: Իսկ պայքարի հաջողության համար անհրաժեշտ է, վոր դեկավարությունը ճիշտ լինի և հմուտ:

Կապիտալիստներին և կալվածատերերին իշխանությունը կարելի է տատալել միայն սոցիալադեմոկրատիայով, հեղափոխությունով: Բայց ամեն տեսակի սոցիալադեմոկրատիայի հաղթանակի չի բերում: Հաղթանակ ձեռք բերելու համար պետք է, վոր բանվոր դասակարգի գլուխը կանգնի ամուր, կոմունիստական կուսակցություն, վոր միացնի ամենադիտակից և առաջավոր բանվորներին, լավ նախադատրաստի ապստամբությունը և ճիշտ դեկավարի բանվորներին ու գյուղացիներին հեղափոխական պայքարը:

«Կուսակցությունը, — ասել է ընկեր Ստալինը, — պրոլետարիատի մարտական շտաբն է»:

(Հասված Ս. Ինդուլովի «Բաղդուցներ» քաղաքագիտության համառոտ ձեռնարկից: 1934 թ. հրատարակություն):

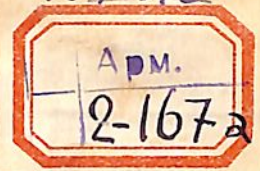
ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0185080

ВЛ-88-1836/1

137273

167a

№ 136

63

10

С. ИНГУЛОВ.
ПОЛИТ-БЕСЕДА

(II БЕСЕДА)
ПАРТИЗДАТ
БЯКУ - 1934
